

зарубіжних країнах, варто зазначити, що в кожній з них визначено свої вікові межі. Однак, важливим при притягненні дитини до кримінальної відповідальності є врахування нею ступеню усвідомленості протиправних дій. Такий позитивний досвід зарубіжних країн варто враховувати при проведенні реформування кримінального законодавства щодо визначення віку кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кримінальний Кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кидина Н. Критерии индивидуализации наказания несовершеннолетних при его назначении. *Legea si Viata. Moldova*, 2015. № 9/3 (285). С. 25–29.

3. Кідина Н. В. Кримінальна відповідальність неповнолітніх у Європейських країнах у ХУІІІ – ХІХ ст. ст. Сучасний стан і перспективи розвитку соціально-гуманітарних наук і освіти : зб. наук. ст. соціально-гуманітарного факультету НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2002. С.157–163

4. Злочини та покарання в Англії, США, Франції, ФРН, Японії (Загальна частина кримінального права). Н. Ф. Кузнецова. М.: Юрид. літ., 1991. 287 с.

Матюшенко Олена Іванівна,

завідувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат наук з державного управління

НАЦІОНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 438 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ «ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ І ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ»

Прояви жорстокості у війні, нехтування її законами і звичаями викликає відповідну та адекватну жорстокість іншої сторони, що перебуває у стані війни. Такий стан справ призводить до відкладання спроб улагодити конфлікт мирними засобами. Тому дотримання хоча б однією стороною законів та звичаїв війни набувають великого значення, адже це свідчить не лише про прихильність держави до загальновизнаних принципів права, а і дає змогу вести її з мінімальними втратами та жертвами і завершити швидше. Порядок ведення війни регламентовано цілим рядом міжнародно-правових актів, починаючи з Гаазьких конвенцій про закони та звичаї війни 1899 та 1907 років. Основним завданням збройних сил у випадку виникнення війни є утримувати конфлікт у первинних рамках, щоб не допустити його ескалації, проводити конфлікт раціонально, фахово, з

дотриманням оперативних принципів, що не виходять за межі права війни.

Кримінальна відповідальність за порушення законів та звичаїв війни передбачається у ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК). Серед форм об'єктивної сторони даного злочину, якими є жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням; вигнання цивільного населення для примусових робіт; розграбування національних цінностей на окупованій території; застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом; інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; віддання наказу про вчинення таких дій, виділяються дії, пов'язані з заволодінням матеріальними речами.

Розграбування національних цінностей на окупованій території виступає окремою формою об'єктивної сторони порушення законів та звичаїв війни. Тому предметом діяння, передбаченого ст. 438 КК, є національні цінності. Але зміст і сутність терміну «національні цінності» чинним національним законодавством не визначається. На думку відразу спадають «культурні цінності», «історичні цінності», «майно, що має релігійну, історичну, культурну цінність» тощо, хоча зрозуміло, що визначений у ст. 438 КК предмет злочину є ширшим і об'ємнішим. Отже, вказана термінологія потребує першочергової законодавчої уніфікації.

Серед головних міжнародно-правових актів, що мають відношення до визначення терміну «національні цінності», слід зазначити:

а) Договір про захист художніх і наукових закладів та історичних пам'яток (Пакт Реріха) від 15.04.1935 р., що є першим міжнародно-правовим актом, спеціально присвяченим охороні культурних цінностей [1]. Відповідно до його положень, захистом користуються історичні пам'ятки, музеї, наукові, художні, навчальні й культурні заклади – всі державні та приватні нерухомі пам'ятки, що становлять культурну скарбницю народів.

б) Гаазьку конвенцію про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954 р. [2], що розроблялася на основі попереднього міжнародно-правового акту.

Відповідно до положень зазначеної конвенції, об'єктами міжнародної охорони є рухомі або нерухомі, будь-якого походження та приналежності ті культурні цінності, які мають особливе значення для культурної спадщини кожного окремого народу:

- пам'ятники архітектури, мистецтва або історії, релігійні або світські, археологічні місця розташування, архітектурні ансамблі, що становлять історичний інтерес або художній інтерес, твори мистецтва, рукописи, книги й інші предмети художнього, історичного або

археологічного значення, наукові або важливі колекції книг, архівних матеріалів чи репродукцій, цінностей;

- будинки, головним призначенням яких є збереження або експонування рухомих культурних цінностей: музеї, великі бібліотеки, сховища архівів, укриття, призначені для збереження у випадку збройного конфлікту рухомих культурних цінностей;

- центри, у яких є значна кількість вищевказаних культурних цінностей.

В науковій літературі висловлена обґрунтована позиція щодо віднесення до національних цінностей як предмета злочину, передбаченого ст. 438 КК, будь-якої власності, що є загальнонаціональною, державною або власністю окремих юридичних та фізичних осіб, і щодо якої державою встановлено особливий охоронний режим, включно з культурними цінностями (пам'ятниками архітектури, мистецтва, історії) [3, с. 1250]. Іншими словами, національні цінності – це об'єкти цивільного призначення (нерухомого і рухомого майна), які є матеріальним носієм культурних цінностей: пам'ятки архітектури, історії та мистецтва, археологічні пам'ятки, рукописи, архіви, колекції, музеї, бібліотеки [4, с. 1053]. Як предмет злочину, передбаченого ст. 438 КК, національні цінності майно є комплексним поняттям. Воно включає не тільки “культурні цінності”, але й будь-яку власність, що є загальнонаціональною, державною або власністю юридичних та фізичних осіб.

Отже, національними цінностями в якості предмету як обов'язкового елементу складу злочину, передбаченого ст. 438 КК, слід вважати всі ті предмети зовнішнього світу, що становлять економічну, культурну, наукову, історичну, екологічну цінність для держави.

Список використаних джерел:

1. Договір про захист художніх і наукових закладів та історичних пам'яток (Пакт Реріха) від 15.04.1935 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_191#Text

2. Гаазька конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14.05.1954 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-99#Text

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та допов. Київ: Юридична думка, 2010. 1288 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., переробл. та допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.